

ÇAĞDAŞ TÜRK DİLİ

BAĞIMSIZLIK ve TÜRKÇE

9 Kasım 1991 günü, İstanbul Kitap Fuarındaki konuşmamın bu metni, Türkiye Yazarlar Sendikasına, Türk PEN Klübüne, Çağdaş Türk Dili Dergisine, Dil Dergisine, 12 Eylülün yarattığı Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na ve Türkçemize ilişkin çalışmalarda bulunan bütün örgütlere ve kurumlara açık çağrıdır.

Topluluk önünde nasıl güzel konuşulacağını yöntemlerini anlatan kitaplar vardır. Bu kitapların hepsinin ortaklaşa salık verdiği yöntemlerden biri, konuşmaya konuya ilişkin bir güllütle başlamak ve konuşmanın arasına güllütleler serpiştirerek dinleyenlerin ilgisini çekmektir.

Ben de şimdi bu konuşmama bir güllütle başlayacağım. Ama bu güllütle dinleyicilerime sevimli görünmek ve konuya ilginizi çekmek için anlatacak değilim. Öyleyse niçin? Anlatacağım konu uzun, konuşma süremizse kısadır. Anlatacağım güllüt aracılığıyla bu kısa sürede, ancak bir kitaba sığabilecek kertede uzun bir konuyu anlatabileceğimi sanıyorum.

İstanbul, Ankara, İzmir ve başka büyük kentlerimizi görmemiş, oralarda yaşamamış olan kırsal bölgelerimizden bir yurttaşımız işçi olarak Avrupa ülkelerinden birine gidip orada yıllarca çalıştıktan sonra, arkadaşının sürdüğü arabayla ilk kez gurbetten yurda dönüyor. Sürücü arkadaşı,

-Sonunda İstanbul'a vardık çok şükür... deyince öbürü şaşırıyor

- Arkadaş, burası Türkiye olamaz. Biz Türkiye sanarak yanlış bir memleket gelmiş olacağız... diyor.

Sürücü İstanbul'a geldiklerinde direnince, Türkiye'dir değildir diye aralarında bir tartışmadır başlıyor. Kırsal bölgeden olan işçi;

AZİZ NESİN

- Türkiye'ye, hem de İstanbul'a geldik diye direniyorsun, öyleyse oku şu levhayı... diye bir levha gösteriyor.

Sürücü okuyor: "Salon La Bella"...

- Şu tabelayı oku.
Okuyor: "Ga-me Ho-u-se" Game Haouse.

- Oku oku, şunları da oku...
Okuyor: "Shopping Center ... Souvenir Shop..."

- Şunları da oku hele...
Okuyor: "Fast Food... Mc Donald.. Pissa Room... Fersh Deer... Hot Dog..."

- Şu yandakileri de oku...
Okuyor: "Sport leather (Leder yazılmış)... Pepsicola... Cocacola... 7 UP... Restaurant Every Green... Clup Four Seasons... Coffee House.. Bankamatik... Foreign Exchange Office...Cine Pop.... Second Hand... Carpark... Pube Golder Star..."

- Eeee? Ne diyorsun arkadaş? Bura hala Türkiye mi diyorsun?

-Ben de şaşım kaldım arkadaş. Bura Türkiye olsa burda Türkler yaşar. O zaman da Türkçe konuşulur.

Bu sırada iki kızla iki oğlan birbirlerinden ayrılırken şöyle diyorlar:

- Çaaav...
- Haydi baybay...

Yanlarından sakallı, takkeli, eli tespihli biri geçiyor. Sürücü;

-Bu adam Türke benziyor, ona soralım bir... diyor.

Soruyor:

- Affedersiniz, bura nere? Türkiye'nin İstanbul'u mu?

Sakallı yanıtıyor:

-Herald yani...

Sakallının Amerikan ağzıyla "Herald" dediği sözcük, Türkçedeki "herhalde"nin Amerikanca okunuşudur.

Arabalarıyla Harbiye'den Taksim'e doğru giderlerken, sağda Dam de Sion Fransız Kız Lisesinin üstünde büyük harflerle yazılmış bir yazı görüyorlar.

"Ne mutlu Türküm Diyene..."

Yazıyı okuyan sürücü;

- Hoh, çok şükür... diye bir derin soluk alıyor, sonra ekliyor:

-Ben demedim mi sana bura Türkiye... diye

Bu sırada kırsal bölgeden olan işçi de, Orduevi olan karşıdaki gökdelenin kapısı üstündeki büyük yazıyı okuyor:

“Ne mutlu Türküm diyene...”

O da bir oh çekiyor,

- Şükür, memleketimizdeymişiz...

Bu bir gülüttür. Gülütlerde anlatılanlar elbette gerçek değildir. Ama gerçeklerin anlatılmasında ve anlaşılmasında gülütler, gerçekçi anlatımlardan çok daha gerçekçidir.

Evet, Türkiye’de durum işte bu. Fransız Kız Lisesinin kapısı üstüne “Ne mutlu Türküm” diye yazılırsa, kız öğrenciler sabahları okullarına girerken bu yazıyı okur, Türkseler ne mutlu olduklarını anlar, Türk değil de başka halklardansalar, Türk olmadıkları için ne denli mutsuz olduklarını anlar ve mutlu olmak için Türkçe konuşmayan Türklerden olmaya çalışırlar.

Doğuya ve Güneydoğuya doğru gidilirse, Kürtlerin yoğun yaşadıkları o bölgelerde de dağ yamaçlarına ak taşlarla yazılmış, yonutların üstüne kazılmış tabelalarda bulunan aynı yazı çok ama pekçok sık olarak görülür: Ne mutlu Türküm diyene...

28-30 Ekim 1991 günlerinde Fethiye Belediyesinin düzenlediği Çocuk Şenliğinde bulundum. Olağanüstü güzel bir şenlikti. Beş büyük deniz motoru çocuklarla, gençlerle ve onların büyükleriyle doldu. O yeşil dantelalı kıyıda bağış çağrışı ve şarkılarla unutulmaz bir deniz gezintisi yaptık. Küçüklerin de, gençlerin de, büyüklerin de, yarısından çoğunun üstünde tegömlekler vardı. Bildiğiniz gibi bunlara tegömlek denilmiyor, tişört deniliyor. Tegömleklerinin hepsinin ön ve arkalarında basılı yazılar vardı. Bu yazıların hiçbiri Türkçe değildi. O yazılardan belleğimde kalmış birkaçı: “I love you”, “Christian Dior”, “Hardy ant jw. Co.”, “Casy to Wear”, “Kiss me darling”, “Hello my baby”, “Seek me”, “Let us found our paradise”...

Tegömleklerde, kısa pantolonlarda, eşarplarda, kadın ve erkeklerin göğüslerinin, göbeklerinin, kalçalarının üstünde bu İngilizce yazılar. Kimi

eşarplarda yabancı gazete adları basılı ya da başkent adları...

Yaşlı bir erkeğin kısa pantolonunun kalçaya gelen yerinde şu yazı basılıydı: “Virgin pot”... Sanırım ki bu adam, kalçasının üstündeki bu yazının ne anlama geldiğini bilmiyordu. Yoksa o yaşta bir erkek, kısa pantolonunun içinde hiç eldeğmemiş bakir bir çanak taşıdığını ele güne ilan eder miydi? Tegömleklerde, kısa pantolonlarda, eşarplarda, kadın giysilerindeki basılı yazılar yetmemiş, iki erkeğin kasketinde de yine İngilizce Deniz Kuvvetleri yazısı vardı.

Bu İngilizce basılı yazıların hepsini saptamak isterdim. Hele bir filmle görüntülense ne gülünç olurdu.

Daha da üzücü olanı şudur, bu İngilizce yazılar basılı tegömlekler, kısa pantolonlar, eşarplar, kadın kumaşlarının pekçoğu, dışalım ile satın alınmıyor, ülkemizde yapılıyordu. Çünkü İngilizce yazılar basılı tegömlekler, eşarplar, pantolonlar daha çok alıcı buluyordu.

İngilizce basılı yazıları üstlerinde taşıyanlardan kimilerine, canlı manken olarak reklamını yaptıkları firmalardan kaç para aldıklarını sordum. Soruma çok şaşırıldılar. Futbolcular, gömleklerinde basılı reklamını taşıdıkları bankalardan para alırlar. Bu gönüllü canlı mankenler, para almak şöyle dursun, bu firmaların reklamını yapabilmek için üste para verip o yazılar basılı, yani damgalı kumaşları, eşarpları, tegömlekleri, şapkaları, kısa pantolonları satın alıyorlar.

Bu deniz gezintisinin ertesi günü, bir salondaki kalabalık dinleyiciye yaptığım konuşmamın özeti şuydu:

“Ortaçağın derebeyleri, Avrupa’nın feodalleri, bugün de büyük arazi ve sürülerin sahibi olan zenginler, mallarının, sığırlarının birbirine karışmaması için, çalınmasın, çalınırsa anlaşılсын diye, atlarının, sığırlarının, davarlarının sırt derilerini kendi markaları olan sıcak demirle dağlayarak damgalarlardı. Tıpkı atların, sığırlarının, davarların derilerinin, sahiplerinin simgesini taşıyan kızgın demirle dağlanarak damgalanması gibi, günümüzde de emperyalizmin çağcıl derebeyleri olan firmalar, ticaret kuruluş-

ları, holdingler, ne de olsa dünya ilerlemiş olduğu için, insanların derilerine değil, derileri yerine insanların üstlerindeki eşyaya, kumaşlara, giysilere vuruyorlar damgalarını. Yine geçen bunca zamandan sonra özgürlük anlayışında da gelişmeler olduğundan, damgasını vurmak için emperyalizm hiç de insanları zorlamıyor. Tam tersine, insanlar hem de üste para vererek kendilerini, daha doğrusu giydikleri kumaşları, kullandıkları eşyayı damgalatıp, birer canlı manken olarak damgalarının reklamını yapıyorlar. Nasıl hayvanların kızgın demirle derilerine dağılan damgalar sahiplerinin varsılığını, üstünlüğünü gösteriyor idiyse, günümüzde de, gömleklerdeki, ceketlerdeki, eşarplardaki, pantolonlardaki, şapkalardaki, gözlüklerde, şemsiyelerde, çakmaklardaki damgalar, o damgayı vuran firmanın büyüklüğünü ve o malı kullanan insanın da varsılığını, dolayısıyla kendisinin öbür insanlardan üstün olduğunu sanmasını sağlıyor. Gömlek cebinin üstüne timsah işlenmiş bir insanla, timsahın bile sahtesinin işlendiği bir insan hiç bir düzeyde olabilir mi? Saat markalarımız, gözlük markalarımız, koku, dolmakalem, çanta, çakmak markalarımız bizim birbirimize üstünlüğümüzü ve böbürlenmemizi sağlayan ve bizim emperyalizmin hangi firmasına bağlı ve hangisine damgalanmış olduğumuzu gösteren kanıtlardır.”

8 Mayıs 1991 günü, İstanbul’un Taksim Alanındaki o büyük otelinde, Demokratik Katılımcılar Girişiminin toplantısı yapıldı. Bu etkinliğin girişimcisi olan eski bakanlardan Tarhan Erdem, toplantının kapanış konuşmasında, Türkiye aydınlarının ülke sorunlarına bu ilgisizliği, bu vurdumduymazlığı, bu antidemokratik anayasa ve yasaların geçerliği sürerse, bu ülkenin işgal bile edilebileceğini çöşkulu ve duyarlı anlatımla söylemişti. Bu konudaki düşüncelerimi açıklamak isterdim. Eski bakanın sözleri çok önemliydi. Toplantının kapanış konuşması olduğu için konuşamadım. Yine Tarhan Erdem’in öncülüğüyle Demokratik Katılımcılar Girişiminin ikinci toplantısı, 25 Eylül 1991 günü

yine o otelin bir salonunda yapılırken, ülkenin işgali konusu üzerine düşüncelerini açıklamak fırsatını buldum.

Tarihsel olarak ülkelerin askersel işgal dönemi artık kapanmıştır. Özellikle 2.Dünya Savaşından sonra, dünyada hiçbir ülke çizmeli işgale uğrayamaz. İsrail’in Filistin topraklarını işgali bile, yıllardır kesinleşmemiş ve sonuçlanmamış bir işgaldir. Çünkü çizmeli işgali, işgal edenle edilen arasındaki bir sorun değil, dünyanın sorunu olmuştur.

Çizmeli işgalin artık tarihten silinmiş olmasının en önemli nedeni, çizmeli işgalden umulan çıkarların, askeri işgalsiz olarak çok daha büyük ölçüde elde edilebilmesidir. Düşmanın çizmeli işgalinden çok daha ağır bir yeni işgal biçimi vardır ki, bu işgal ağır biçimde bizim ülkemizde ve kimi başka ülkelerde yaşanmaktadır. Bu, bir gizli işgaldir. Bu gizli işgalin, çizmeli düşman işgalinden çok daha ağır olmasının nedeni, işgale uğrayan ülke insanların işgal altında olduklarının ayırında bile olmamalarıdır. Ayırında olmadıktan başka, insanlar kendiliklerinden işgale uğramak için canatırlar. İşgale istekli ve gönüllüdürler.

Bu gizli işgalin somut bir örneğini burda vermek istiyorum. Biz şu anda nerdeyiz? Bu toplantımızı nerde yapıyoruz? “The Marmara” otelinin bir salonunda... Bizim Marmara Denizimizin başına İngilizce “the articl”i eklenerek “The Marmara” yapılıyorsa ve bunu yapmak için hiç zorlanmıyorsa, kendiliğimizden bunu gönüllü olarak yapıyorsak, İstanbul’un göbeğindeki

deki bu otelin adı “The Marmara” ise, Dolmabahçe Sarayına tepeden bakan otelin adı da Boğaziçi değil, Bosfor bile değil “The Bosphorus”sa ve bu “The Marmara” ile “The Bosphorus”tan, aydınlarıyla, işçileriyle, gazetecisi, sanatçısı, bilimcisi, esnafı, yazarı çizeriyle bütün Türkiye hiç de tedirgin olmuyorsa, bu olay dolayısıyla insanların ulusal onurları çiğnenmiyorsa, bu “The Marmara” ve “The Bosphorus” sözcüklerine hiçbir tepki gösterilmiyorsa, tepki gösterilecek bir olay olduğunun bile ayırında değilsek, işte Türkiye gizli işgal altında demektir ve bu işgalin adı kültür işgalidir. Elbette sorun, salt iki otelin adının başına “The” getirilmesi değildir.

Konuşmamın başından beri verdiğim ve her gün hepimizin yaşadığımız örneklerde görüldüğü üzere, Türkiye kültür işgali altında bir ülkedir. Kültür işgali, aşağıda sıralayacağım nedenler yüzünden çizmeli düşman işgalinden çok, pek çok daha ağır bir işgaldir.

1) Çizmeli işgal çok belirgin olarak halkın onurunu kıran, halka batan, insanları tedirgin eden somut bir işgaldir. Oysa kültür işgali, işgale uğrayanların, işgal edildiklerinin ayırında bile olmadıkları bir gizli işgaldir. Nitekim, giysilerde basılı İngilizce yazılar, adı İstiklal Caddesi, yani bağımsızlık caddesi olan İstanbul’un en işlek ve büyük caddesindeki tabelalardaki, vitrinlerdeki Türkçeden başka her dildeki yazılar ve bu “The Marmara” ile “The Bosphorus” açığa bir kültür işgalinin belirgetleriyle Türkiye’de kimseyi tedirgin etmemektedir ki, kimseden hiçbir tepki gelmemektedir. Dilimizi hergün daha çok işgal eden yabancı sözcüklerden tedirgin olmadıkları için hiçbir tepki göstermeyen sözde aşırı milliyetçiler, o palavracı yurtseverler Türk dilinin özleşmesine karşı gelmektedirler. Arapça ve Farsça sözcüklerin dilimizden çıkarılıp Türkçelerinin kullanılmasını istemiyorlar. Nitekim 1982 Anayasasının ve ona koşut olarak yapılan yasaların gerici dili, günümüzde Adalet Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı

gibi devlet organlarında kullanılan dil, Atatürk'ün vasiyeti üzerine kalıtıyla kurulmuş olan TDK'nın kapatılması ve daha pekçok gerici etkinlikler bunu açıkça göstermektedir. TV'de ve radyolarda özleşmiş ve yerleşmiş Türkçe sözcüklerin kullanılması resmen yasaklanmıştır. Nasıl bir acı gülünçlüktür ki, darbeye devleti eline geçirmiş olan Orgeneral Kenan Evren, Türkçe olduğu için "evren" sözcüğünün bile kullanılmasını yasaklamış ve böylece kendi adını bile yadsımıştır.

Bu resmi yasaklamayla da yetinilmemiştir. Günaydın gazetesinin 21 Aralık tarihli sayısındaki şu haberi okuyalım:

"Milli Eğitim-Gençlik ve Spor Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu, TRT'nin Türkçe sözcüklere koyduğu yasaklamayı da yeterli bulmayarak, yeniden ikiyüzden çok sözcüğe yasak koydu. Anayasa diline uygun olmadığı gerekçesiyle, ilişki, beceri, başvuru, koşul, olanak, seçenek, saptama, sınav, örgüt, belde, bellek, us, olası, yanıt, yapıt, ivedi, ulus, sorun, ulusal, devrim, çağdaş, izlemek, özgür, özgürlük, düzenek, erek, anımsamak, anıtsal, doğa, doğal, bilim, bilimsel, içerik, gibi sözcüklerin kullanılması yasaklanmıştır."

Çok ilginç, bu cahil yasakçılar, Arapça "belde"yi de Türkçe sanmış olacaktılar.

Kültürel işgal, salt dilde değil, kültürün her alanında. Konumuz "Türkçe ve Bağımsızlık" olduğu için konunun salt dil yanıyla ilgilendik.

2) Kültürel işgal, öyle bir gizli işgal biçimidir ki bikez işgale uğramış olanlar, aldıkları eroinin dozunu hergün artırmak zorunda olan eroinmanlar gibi, hergün daha da çok işgal altına girmek için can atarlar. Yukarıda verdiğim örneklerde olduğu gibi, kendilerini emperyalizmin şirketlerine,

holdinglerine, firmalarına damgalatmak için, "üste para vererek onların canlı mankenliğini yapmaya çalışırlar. Bununla da yetinmezler, kültürel işgal ordusunun dilini kullanmaya başlarlar. Örneğin, bırakınız İngilizce bilmeyi, anadillerinde ancak bir iki bin sözcüklü yoksul bir sözlükleri varken İngilizce sözcükler kullanırlar. Örneğin "kullanılmış" yada "elden düşme" sözcüğünü unutmışlardır, bunun yerine "Second Hand"ın çevirisi olan "ikinci el" demeye başlamışlardır. "Ayaküstü" sözcüğünü unutmışlardır ama "fast food"u öğrenmişlerdir.

Dilde kültürel işgalin en korkuncu, yabancı dilin kuralının dile girmesi ya da anadilini yabancı kurala göre kullanmaktır. Nasıl ki, "geliş" ve "gidiş" sözcüklerinden Arapça dil kuralına göre çoğul yaptığımızı sanarak "gidişat" ve "gelişat"ı uydurmuştuk. Arapçada "büro, yazıhane" demek olan "mektep"i okul yerine kullanmıştık. Şimdi de bu tehlikeli yolun İngilizcesini deniyoruz. Aydın sayılan kişiler bile çok rahatlıkla "test etmek", "vetolamak", "okeylemek", "çeketmek" diyebiliyorlar ve bunları söylerken işgal altında olduklarını ayımsamıyorlar.

Bir dilin sömürge olmasının en açık belirtisi, yabancı dil kuralıyla anadilde sözcükler uydurmaktır. "Çaykolik", "İşkolik" gibi sözcükler buna örnektir. Geçende bir gazetede bir kadının yazarımız "Kafkakolik" diye bir söz kullanmıştır. "Kolik" diye bir sonek yoktur hiçbir dilde. Arapça "Elküöl" batı dillerinde "alkohol" olmuş, çok içenler için de "ik" ekiyle "alkolik" denilmiştir.

"Bankamatik", "dokunmatik", "akmatik" gibi sözcükler, yabancı dil kuralına göre uydurulmuş uydurma sözcüklerdir. "Matik", "kolik" sonekleri gibi, Türkçe sözcüklerin sonuna kimbilir daha ne sonekler, başına da kimbilir daha ne önekler konulacaktır. Böylece Türkçe, gittikçe Türkçeliğini yitiren bir dil olacaktır. Tarihte, Türk-

çenin Türkçeliğini yitirdiği dönemler yaşanmıştır. Büyük bir uygarlığın sahibi Selçuklularda resmi dil Farsça, bilim dili de Arapçaydı. Ya Türkçe? Halkın konuşma dili. Bu Arapça-Farsça biraz da Türkçe bileşiminden Osmanlıca doğdu. Bugün Osmanlıcaya yeniden sarılmak isteyenlerin çabasıyla Türkiye Cumhuriyeti'nin dili, Arapça-Farsça-İngilizce ve biraz da Türkçeden oluşan bir dil biçimine girmek üzeredir.

İslamlığın çıkışından yüzyıl sonra (740'da) Türk dilinin anıtı olan Orhon Anıtı'nın yapılışından sonraları, dönem dönem Türkçenin yaşatılması, savunulması savaşımı verilmiştir. 1277'de Konya'yı ele geçiren Karaman Bey'in, resmi dil Farsçaya, bilim dili Arapçaya karşı fermanı şöyledir:

"Bugünden sonra Divan'da, dergahta, barigahta, mecliste ve meyanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır."

Şimdi de bir gazete kesigi sunuyorum: (17 Haziran 1989 tarihli Günaydın)

"Karaman Belediye Başkanı Yaşar Evcan, 23-26 Haziran tarihleri arasında yapılması planlanan 29. Türk Dili ve Yunus Emre Bayramı programından, kaymakam Mustafa Özbilgin'in, Aziz Nesin, Mustafa Ekmekçi, Şerafettin Turan, Oktay Akbal, Ali Sirmen, Cevdet Geray, Bahri Savcı, Tahsin Saraç gibi isimlerin bayrama katılmasına karşı çıkması nedeniyle çekildiklerini açıkladı"

3) Kültürel işgalin, askeri işgalden ayrımlı olarak bir halka, bir ülkeye yaptığı en büyük kötülük, işgalin salt kültür alanında kalmayıp, gizli gizli bütün yaşam alanlarını kapsamasıdır. Kültürel işgal altındaki bir ülkenin, ekonomik, mali, siyasal, askeri bağımsızlığı da tam olarak varsayılmaz. Çünkü kültürel işgal, ekonomik, siyasal, mali, askeri işgallerin yolaçısı, öncüsü kılavuzudur. Kültürel işga-

Bu haberleri o sıra hergün radyo ve televizyondan duyduk:

“Yirmibirinci sortinin gerçekleştiği...”

“... yirmialtıncı sortinin gerçekleştirildiği...”

Biz, altmış milyon Türkiyeliyiz. Bu altmış milyonun kaçısı anlıyor “sorti” yi? “Sorti”de nerden çıktı? Bir zamanlar Türkçemizin özleşmesine öncülük eden ordu bugün “sorti” gerçekleştiriyor. Türk Hava Kuvvetleri jetlerinin sorti yapmaları, ordumuzun dil işgali altında olduğunu göstermektedir. Açıkça söyleyeyim ki, ben “sorti”nin ne demek olduğunu anlayamadım ama, acaba Fransızca “sortir” fiilinden “çıkış” mı demek isteniyor diye düşündüm.

Kültür işgalinin (kültür emperyalizminin) en belirgin olduğu alan dildir.

Kültür işgalinde, işgal edilen ülkeye işgalcilerin sözcükleri girmekle kalmaz, bu sözcüklerin imlediği teknoloji de, endüstri ürünleri de, pazar da girer. Bunun böyle olduğunun en göze batan örneği, kokakola ve pepsikola gibi kültür işgalinin içitleridir. Bu işgal içitleri bir ülkeye girmekle kalmaz, bunların girdiği ülkenin ulusal içitlerini ve içit geleneğini yokeder.

Örneğin Türkiye, dünyada içit türleri en bol olan bir ülkedir. Daha doğrusu dünyanın içitleri (meşrubatı) en bol ve çeşitli ülkesiydi. Ulusal içitlerimizden hemen aklımıza gelen birkaçını sayalım: Şıra, ayran, limonata, turunç suyu, kızılıcak suyu, koruk suyu, sıkma meyve suları, sayılamayacak çok sayıda şerbetler, pestil hoşafı, şalgam suyu, vişne suyu ve daha neler neler... İstanbul’da salt bu içitleri satan çok sayıda büyük sıracı dükkanları vardı. Bugün bir tane bile yok. Kalakala hiç te bizim olmayan kokakolayla pepsikola ve benzerlerine kaldık. Çünkü bu koka’lar, salt koka olarak ülkemize girmekle kalmamış, Türkiye’nin içit pazarını da değiştirip kendine uydu-

arak, o eski içit dükkanlarını yoketmiş, içit geleneğimizi bile unutturmuş, kendisinin egemen olduğu yeni bir içit pazarı oluşturmuştur ve bu içit pazarı, artık dünyanın içit pazarıdır.*

Hiç İngilizce bilmeyen Türkiye’nin kırsal bölgesinden herhangi bir yurttaş, bir yerde gördüğü “7 Up” yazısını Türkçe olarak “yedi up” diye değil de anlamını bilmeden “sevin ap” diye okuyorsa, işte bu, o insanın kültür işgali altında ulusal bağımsızlığını yitirdiğinin en belirgin imidir.

Türkiye bir yandan modern emperyalizmin işgali altına girerken, bir yandan da Türkiye’de din, milliyetçilik, Atatürkçülük salt biçimsel olarak her zamankinden daha çok savunulmaktadır. Örneğin gazetelerdeki ölüm ilanlarında ölen Türk Ayşe’nin adı “Aişe Hanımefendi” Türk Leyla’nın adı “Laila” olmaktadır. Türk Ayşe Araplaşmış Aişe olunca Muhammed’in eşi Hazret-i Aişe’ye yaklaşmış daha Müslüman olacaktır. Kokakola içen bir Aişe Hanımefendi ve kendine bir çekap yaptıran bir Laila Hanımefendi.

Herhangi dinin kurallarına aykırı davranışlar arttıkça o dinden olanlar daha çok dindarlık taslar ve daha çok dindar görünmeye çalışırlar. Nitekim günümüzde müslümanlık bu durumdadır. Atatürkçülüğün durumu da böyle. Atatürk’ün yaptıklarının hiçbirinin yapılmadığı, ama yapmadıklarının hepsinin yapıldığı son otuz yıl daha çok Atatürkçülük diye bağırılmış, köylere kasabalara daha çok Atatürk büstü yerleştirilmiş, Yeşilköy Havaalanının, adı Atatürk Havaalanına çevrilmiştir. Ulusal bağımsızlığın, yitirildiği, ulusal onurun en çok çiğnendiği dönemlerde de, bugün Türkiye’de olduğu gibi, en çok milliyetçilik bağımsızlığı yürütülür. Türkiye’de aşırı milliyetçilik akımının şahlandığı dönemler, ulusal bağımsızlığın yitirildiği dönemler olmuştur.

İstanbul Aksaray’da Valde Camisi bitişiğindeki yılların Pertevniyal Lisesinin adı, hem de kolay silinip değiş-

lin amacı, halkının bilincine değil, ayırımına bile varmadan o ülkenin ulusal bağımsızlığını, ulusal kişiliğini yoketmektedir. Kültürel işgalden sonra, kültürel işgal altındaki ülkenin insanları, ulusal bağımsızlıklarının yokedilişinin ayırımında bile olmadıklarından, çizmeli işgalde olduğu gibi işgale tepki göstermenin gereğini de duymadıktan başka işgalin gönüllüsü olurlar. Dilimizin işgali yönünden ordumuzdan bir örnek verelim. Atatürk’ün ordusu dilimizin özleşmesinde öncülük etmişti. Özellikle o dönem generallerinin dil özleşmesindeki titizliklerinin tanığı oldum. Orduda “mülazım”, “mülazımievvel”, “mülazımısani”, “kaymakam-kaim-i makam”, “miralay” gibi rütbe adlarının yerine “teğmen”, “asteğmen”, “üsteğmen”, “yarbay”, “albay” gibi Türkçeleri yerleştirilmemiş olsaydı, bugün “ekim, kasım, aralık, ocak” aylarında hala “Teşrinievvel, teşrinisani, kanunuevvel, kanunusani” diyeceğimizden hiç kuşum yok. Dil özleşmesinden yana olan Atatürk ordusunun bir de bugünkü Türkçesine bakalım. Ordumuz, kuzey Irak’ta hava etkinliklerine başladığında, radyo ve televizyondan verilen haberler şöyleydi:

“Genelkurmay Başkanlığı önceki gün jetlerimizin onbeşinci sorti gerçekleştirdiğini açıkladı.”

tirilmesin diye, boydan boya duvara kabartma yazıyla "Valde mektebi" olarak değiştirilmiştir. Böylece jetleri "sorti" yapan ülkede daha Müslüman olduğu, geleneklere daha bağlı kaldığı sanılmaktadır. Çünkü kültür emperyalizminin kültür işgali, bunların böyle olmasını ister.**

NE YAPMALIYIZ?

"Bağımsızlık ve Türkçe konulu bir konuşmamda, çok küçük imlerle saptadığım dilimizin kültürel işgali karşısında ne yapmalıyız, ne yapabiliriz? Herşeyden önce şunu bilmeliyiz ki, bu yolda çaba harcamak ve savaşım vermek, karıncanın devle savaşına benzer. Çünkü, kültürel işgal altında olanlar bu işgalin ayırımında olmadıktan başka, bilinçsizcesine kendileri bu kültürel işgali daha da arttırmaya gönüllü olduklarından, savaşım verecek olanlar nitel ve nicel olarak dev, savaşım verecek olanlar da karınca durumundadır. Ama bu durum, karıncanın karıncalığından, devin de devliğinden vazgeçmesi anlamına gelmez. Herkes kendi işlevini yapmak, yani bu kültürel işgalin ayırımında olanlar, ulusal bağımsızlığımızın yitirilmesinin bilincinde olanlar, insan olmalarının gereği olarak, karınca olduklarını bile bile deve karşı savaşım vermek zorundadırlar.

Değişik savaşım biçimleri düşünülebilir. Benim ilk aklıma ilk gelen savaşım yöntemi, Türkiye insanlarımızı dil yoluyla nasıl bir kültür işgali altına girdiğimizi ve bunun ayırında bile olmadan bu işgalin nasıl gönüllüleri olduğumuzu anlatmak olmalıdır diye düşünüyorum. Bunun için ilk önerim şudur: Dil Derneği, Türkiye Yazarlar Sendikası, Türk Pen Kulüp, Çağdaş Türk Dili Dergisi, Dil Dergisi ve bunlara benzer dil ve yazınla uğraşan örgüt temsilcilerinin bu konuda olsun birleşerek ortak çaba harcamaları ve dilimizin kültürel işgaline karşı bir tepki göstermemizdir. Örneğin yapacağımız eylemlerden biri olarak, hem "The Marmara", hem "The Bosphorus" otellerinde -Özellikle bu

otellerde- bileşik basın toplantısı düzenleyerek sözlü ve yazılı basın aracılığıyla dilimizin kültürel işgal altında olduğunu halkımıza yansıtabiliriz. Bu basın toplantısının süresi olarak da, "The Marmara" ve "The Bosphorus" otellerinin yetkililerine birer demet çiçek sunarak Türkiye'deki bu iki otelin adının Türkçe olarak değiştirilmesinden duyacağımız sevinci anlatırız. Amaç, elbet bu iki otelin adı sorunu değildir, ama bu iki çarpıcı örneği, dilimizin kültürel işgalinin en sivri, en göze batan simgesi olarak görebiliriz.

Bugün "The Marmara" ile "The Bosphorus" a aldırıyorsak, bunlara demokratik bir tepki göstermiyorsak gelecek yarınlarda "The su", "The ekme" demeye başlayacağız, bunda bir abartma görülüyorsa, bunların İngilizcesini kullanacağız demektir, elbet bu iki otelin adlarının başından "The" "artici"nin kalkması kültürel işgali ortadan kaldıracak değildir, ama çok göze batan iki örnek olarak, dilimizin kültürel işgaline halkımızın, özellikle aydınlarımızın dikkatini çekmeye yarar diye düşünüyorum.

Bu yazım, yukarıdaki eylem için, adı geçen örgütlere bir çağrıdır.

*) Yaşamım boyunca bikez bile kokakola, pepsikola, 7 up ve benzeri, hammaddesini dövizle satın aldığımız, alışkanlık yapan ve sağlığa zararlı olduğu da saptanmış yabancı kökenli içitlerden hiçbirini içmedim, ölene dek de kendi isteğimle içecek değilim. Yine yaşamım boyunca bikez bile piza, hamburger, McDonald gibi yabancı kökenli ve lahmacun gibi Arap ağızlı ve söyleyişi ağıdalı ve macunlu hazır yemeklerden hiç yemedim; ölene dek de kendi isteğimle yemeyeceğim. Bir kişinin tekbaşına bu tepkisinin, farenin dağa küsmesi olduğunu, toplumsal olarak hiçbir işe yarayacağını elbette biliyorum. Olsun, elimden ancak buncası geliyor. Bu yabancı kökenli içitleri içer ve bu yabancı kökenli yemekleri yersem, kendimi kültürel emperyalizminin köleleştirdiklerinden haberi bile olmayanlardan biri olarak duyumsayacağım... Toplumsal tepkiyi yaratmaya gücüm yetmediğinden, kahrolarak, kendi kendime bireysel tepkimi göstermekle kalıyorum.

**) Çok satışlı gazetelerimizden biri, haftalık TV izlencesi eki yayımlamaktadır. Bu etkin adı nedir biliyor musunuz? Biliyorsunuzdur, ama ayrımsıyor musunuz? Söyleyim: "TV Guide"... Bir dil bundan başka nasıl işgal altına girmiş olabilir? Bu yabancı "guide" sözcüğünü Fransızlar gibi "gid" diye mi, yoksa Amerikalılar gibi "gayd" diye mi okuyacağız? Bir ulus nasıl oluyor da bu denli kolayca kendi kültür benliğinden, yani kendinden vazgeçebiliyor, hem de hala kendini ulusalcı sanarak...

Teşvikiye
15 Ocak 1992

